

Παρέμβαση από: Γεώργιο Τσίρη, Β΄ Αντιπροέδρου Δ.Σ. Δικηγορικού Συλλόγου Πατρών

**ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

(συμπληρωματικά και επί της εισηγήσεως του Προέδρου του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιώς κ. Γεωργίου Σταματογιάννη)

**ΘΕΜΑ : ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΡΣΗΣ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 7-
8 ΚΩΔΙΚΑ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ/ ΠΟΛΥΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ**

Αντικείμενο της παρούσας παρέμβασης είναι η από πολλούς τιθέμενη επανεξέταση των ασυμβίβαστων του δικηγορικού επαγγέλματος και η επισκόπηση των άρθρων σχετικών με τα έργα που επιτρέπονται στους Δικηγόρους.

Το ασυμβίβαστο αποτελεί απαγόρευση που επιβάλλεται σε πρόσωπα που ασκούν ορισμένη δραστηριότητα εν προκειμένω την δικηγορία να ασκούν παράλληλα και άλλη, π.χ. εμπορική, δραστηριότητα. Η απαγόρευση μπορεί να αναφέρεται μόνο στην κατ' επάγγελμα άσκηση εμπορίας ή γενικότερα και στην ευκαιριακή διενέργεια εμπορικών πράξεων και έχει τεθεί για να προστατευτεί η κύρια δραστηριότητα, για λόγους μη περισπασμών, μη σύγκρουσης καθηκόντων ή απλώς για λόγους αξιοπρέπειας του δικηγορικού επαγγέλματος.

Η σημερινή πραγματικότητα και οι ραγδαίες εξελίξεις στο οικονομικό και επιχειρηματικό γίνεσθαι πράγματι θέτει τον προβληματισμό κατά πόσο η φύση της Δικηγορίας βρίσκει ουσία στο Άρθρο 1 του Κώδικα περί Δικηγόρων και στην λειτουργηματική φύση αυτού, όταν ο Δικηγόρος αντιμετωπίζεται από την ίδια την πολιτεία αποκλειστικά και μόνο ως επαγγελματίας και μόνο με τις αντίστοιχες εις βάρος μας ρυθμίσεις φορολογικού και όχι μόνο περιεχομένου.

Περαιτέρω όταν το ίδιο το επάγγελμα αντιμετωπίζει μια ραγδαία επίθεση από άλλους επαγγελματίες αντιποιούμενους το δικηγορικό επάγγελμα οι οποίοι επεκτείνουν τις

δραστηριότητές τους σε καθαρά νομικό έργο, τότε ευλόγως τίθεται το ερώτημα αν θα πρέπει να επανεξετάσουμε το αυστηρό πλαίσιο του Κώδικα περί Δικηγόρων αναφορικά με τα έργα που επιτρέπονται στους Δικηγόρους και την λειτουργία Πολυεπαγγελματικών ενώσεων. Όμως ο προβληματισμός αυτός δεν θα πρέπει να μας κάνει αβίαστα και δίχως περίσκεψη να οδηγηθούμε στο άλλο άκρο της κατάργησης των ασυμβιβάστων καθώς κάτι τέτοιο ενδεχομένως να οδηγήσει σε αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα με κίνδυνο την περαιτέρω απαξίωση του επαγγέλματός μας.

Στον Κώδικα περί Δικηγόρων ως σήμερα ισχύει προβλέπεται ότι

1. Αποβάλλει αυτοδίκαια την ιδιότητα του δικηγόρου και διαγράφεται από το μητρώο του συλλόγου του οποίου είναι μέλος:

α) Εκείνος που στο πρόσωπο του συντρέχει περίπτωση από αυτές που αποκλείουν τη δυνατότητα διορισμού του ως δικηγόρου κατά τις διατάξεις του Κώδικα.

β) Εκείνος που μετά το διορισμό του στερείται για οποιονδήποτε λόγο την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη ή του πολίτη κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.

γ) Εκείνος που διορίζεται ή κατέχει οποιαδήποτε έμμισθη θέση με σύμβαση εργασιακής ή υπαλληλικής σχέσης σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή υπηρεσία δημόσια (πολιτική ή στρατιωτική), δικαστική, δημοτική ή νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης επιφυλασσομένης της διάταξης του άρθρου 31 του Κώδικα.

δ) Εκείνος που αποκτά την εμπορική ιδιότητα με βάση τον εμπορικό νόμο ή ασκεί έργα ή καθήκοντα διευθύνοντος ή εντεταλμένου συμβούλου, διοικητή, διαχειριστή ή εκπροσώπου σε οποιαδήποτε κεφαλαιουχική ή προσωπική εμπορική επιχείρηση ή κοινοπραξία (εκτός αν στην τελευταία περίπτωση άλλος ειδικός νόμος ορίζει διαφορετικά).

ε) Εκείνος που ασκεί άλλο επάγγελμα, και ιδιαίτερα εμπόρου ή μεσίτη, καθώς και κάθε άλλη εργασία, υπηρεσία ή απασχόληση που δεν συνάδει με το δικηγορικό λειτούργημα.

2. Δικηγόρος, που στο πρόσωπο του συντρέχει μία από τις περιπτώσεις της προηγούμενης παραγράφου, υποχρεούται να προβεί σε σχετική δήλωση, χωρίς υπαίτια καθυστέρηση, στο σύλλογο που ανήκει και να υποβάλλει την παραίτηση του.

3. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης, αυτεπάγγελα ή ύστερα από αίτηση του οικείου δικηγορικού συλλόγου βεβαιώνει την απώλεια της ιδιότητας του δικηγόρου αφότου επήλθε το γεγονός που την προκάλεσε. Η απόφαση αυτή, ανακοινώνεται στον οικείο δικηγορικό σύλλογο και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Το κύρος των διαδικαστικών και δικονομικών πράξεων που διενήργησε ο δικηγόρος μέχρι την έκδοση της πιο πάνω απόφασης δεν θίγεται.

Ενώ στο άρθρο 8 περιοριστικά αναφέρονται τα έργα που επιτρέπονται στους Δικηγόρους ,δίχως να επιφέρουν την απώλεια της ιδιότητάς μας. Αξίζει δε να αναφερθεί ότι οι περιορισμοί αυτοί δεν είναι Ελληνική πρωτοτυπία καθώς ισχύουν στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε ενδεχομένως και πιο αυστηρά καθώς η Γενική Αρχή όπως διατυπώνεται και στο

σχετικό άρθρο του Χάρτη Θεμελιωδών Αρχών του Δικηγορικού Επαγγέλματος (2006 CCBE) οδηγεί στην απαγόρευση ταυτόχρονων δραστηριοτήτων:

« **Incompatible Occupations 2.5.1.** In order to perform his or her functions with due independence and in a manner which is consistent with his or her duty to participate in the administration of justice a lawyer may be prohibited from undertaking certain occupations.»

2.5.2. A lawyer who acts in the representation or the defence of a client in legal proceedings or before any public authorities in a Host Member State shall there observe the rules regarding incompatible occupations as they are applied to lawyers of the Host Member State.

2.5.3. A lawyer established in a Host Member State in which he or she wishes to participate directly in commercial or other activities not connected with the practice of the law shall respect the rules regarding forbidden or incompatible occupations as they are applied to lawyers of that Member State.»

Από τις παραπάνω διατυπώσεις όμως του Ελληνικού Κώδικα περι Δικηγόρων δημιουργείται ασάφεια και αμφιβολία σχετικά με το αν η απαγόρευση αυτή αποτελεί τον κανόνα ή την εξαίρεση ενώ η παραπάνω απαγόρευση, λόγω της αόριστης περιγραφής των ασυμβίβαστων έργων (κάθε άλλο επάγγελμα, εργασία, υπηρεσία ή απασχόληση, που δεν συνάδει με το δικηγορικό λειτούργημα), είναι «ευάλωτη» τόσο από την άποψη του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ (δικαίωμα σεβασμού στην ιδιωτική ζωή, που περιλαμβάνει και την ελευθερία άσκησης επαγγέλματος), όσο και από συνταγματική άποψη (επαγγελματική ελευθερία, αρχή της αναλογικότητας) όπως λεπτομερώς είχε αναφερθεί και σε παλαιότερη εισήγηση της Προέδρου του ΔΣ Ιωννίνων κας Γιογλή στην οποία είχε επισημανθεί προς την Ολομέλεια ότι :

i) ο Κώδικας Δικηγόρων δεν είναι σαφώς απαγορευτικός, διότι δεν περιλαμβάνει στα ασυμβίβαστα συγκεκριμένα επαγγέλματα (ΕΔΔΑ, αποφ. της 14-1-2014, Mateesku κατά Ρουμανίας), αλλά στηρίζει την απαγόρευση στο αόριστο κριτήριο, το άλλο επάγγελμα, εργασία, υπηρεσία ή απασχόληση να «μην συνάδει με το δικηγορικό λειτούργημα».

Έτσι, δημιουργείται, τουλάχιστον, αμφιβολία σχετικά με το ποιος είναι ο επιτακτικός λόγος δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλει την απαγόρευση της ταυτόχρονης άσκησης του λειτουργήματος του δικηγόρου και π.χ. του οικονομολόγου – λογιστή-φοροτεχνικού σε φορολογικές υποθέσεις κλπ, την στιγμή που ταυτόχρονα επιτρέπεται η διδασκαλία μαθημάτων των επιστημών αυτών (ή και άλλων) και η προσφορά ερευνητικών υπηρεσιών στα ανωτέρω αντικείμενα (αρθ. 8 περιπτ. β, γ Κώδικα Δικηγόρων).

ii) Ο Κώδικας Δικηγόρων απαγορεύει ρητά την παροχή έμμισθης εξαρτημένης εργασίας σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή την παροχή έμμισθης δημόσιας υπηρεσίας, διότι θεωρεί, απολύτως ορθά, ότι οι δραστηριότητες αυτές, από τη φύση τους δεν συνάδουν με την ανεξαρτησία του Δικηγόρου και τη σχέση εμπιστοσύνης που τον συνδέει με τον εντολέα του (αρθ 7 παρ. 1, περίπτ. γ), ταυτόχρονα όμως επιτρέπει την διδασκαλία και την έρευνα σε αντικείμενα οποιασδήποτε επιστήμης ακόμη και με σχέση εξαρτημένης εργασίας ή την ταυτόχρονη παροχή δημόσιας υπηρεσίας (αρθ. 8 περίπτ. β, γ, 32 παρ.1 αντίστοιχα).

iii) Τέλος, ενώ απαγορεύεται η απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας από δικηγόρο (αρθ. 7 παρ.1, περίπτ.δ), δεν είναι σαφές αν η απαγόρευση αυτή καταλαμβάνει και τη συμμετοχή σε ομόρρυθμη εταιρία με την ιδιότητα του ετερόρρυθμου μέλους, ή τη συμμετοχή σε ΙΚΕ, χωρίς την ιδιότητα του εκπροσώπου, διαχειριστή, προέδρου, εντεταλμένου συμβούλου ή διευθυντή. Επίσης, ενώ απαγορεύεται η απόκτηση των αμέσως παραπάνω ιδιοτήτων από δικηγόρο, παρά ταύτα, επιτρέπεται η συμμετοχή στο Δ.Σ. ανώνυμης εταιρείας, δηλαδή η ενασχόληση με ζητήματα εμπορικής ή κεφαλαιουχικής εταιρείας, ακόμα και με αμοιβή, κατά παρέκκλιση της θεμελιώδους αρχής της αποκλειστικής ενασχόλησης του δικηγόρου με τη νομική επιστήμη και τη δικηγορία.

Με βάση τα ανωτέρω δημιουργείται έδαφος για την αμφισβήτηση του εννοιολογικού περιεχομένου των οριζόμενων στα άρθρα 7-8 Κώδικα περί Δικηγόρων καθώς δεν τεκμηριώνονται επαρκώς οι επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογούν τη θέσπιση και την προσφορότητα των περιορισμών αυτών και ελλοχεύει ο κίνδυνος, σε περίπτωση δικαστικής αμφισβήτησης, να κριθούν αντισυνταγματικοί (πρβλ Ολ ΣτΕ 3177/2007, Ολ ΣτΕ 3340/2013, Ολ ΣτΕ 3516/2013). Για τον λόγο αυτό θα πρέπει εν όψει τροποποιήσεων του Κώδικα περί Δικηγόρων η νομοπαρασκευαστική επιτροπή να εντοπίσει τις ασάφειες και τις λανθασμένες διατυπώσεις και να προβεί στις αναγκαίες διορθώσεις και συμπληρώσεις.

Οι ανωτέρω περιορισμοί πρέπει να αναφερθεί ότι παρά την στοχευμένη πολλές φορές επίθεση εναντίον μας από διαμορφωτές της κοινής γνώμης δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν ότι είναι συντεχνιακού χαρακτήρα.

Διότι πολύ θα εξυπηρετούσε τους δικηγόρους, να μας επιτρεπόταν παράλληλα και κάθε άλλο επάγγελμα καθώς έτσι θα αξιοποιούσαμε την τεράστια εμπειρία μας, τις γνωριμίες μας και την διασύνδεση που μας δίδει το επάγγελμά μας, για να κάνουμε παράλληλα και άλλες δουλειές με πολύ καλύτερες πιθανότητες επιτυχίας.

Πέραν όμως από τις συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού που θα δημιουργούνταν έτσι έναντι της λοιπής κοινωνίας, ο μεγάλος κίνδυνος θα είναι, ο δικηγόρος να καταχραστεί την εμπιστοσύνη του πελάτη του για να αποκομίσει ιδιοτελή προσωπικά οφέλη για το άλλο του επάγγελμα. Δεν είναι τυχαίο το παράδειγμα της μεσιτείας στο οποίο αναφέρεται ρητώς αναφέρεται ο νόμος καθώς η ενδεχόμενη σύγκρουση συμφερόντων του είναι προφανής. Όταν επί παραδείγματι αναθέσει ο πελάτης να διερευνήσει ο δικηγόρος το νομικό καθεστώς ενός ακινήτου προς αγορά, εάν ο δικηγόρος κάνει ταυτόχρονα και το μεσίτη, ενδέχεται να υπερτονίσει νομικά ελαττώματα του ακινήτου, προκειμένου να πετύχει να του πουλήσει άλλο ακίνητο, για το οποίο ανατέθηκε εντολή στο δικηγόρο ως μεσίτη. Μια τέτοια συμπεριφορά θα αποτελούσε τεράστιο πλήγμα στην ανεξαρτησία και στην εντιμότητα της δικηγορικής συμβουλής και στην αξιοπρέπεια του Δικηγορικού επαγγέλματος.

Εάν τώρα επιτραπούν τα πολυεπαγγελματικά γραφεία, τότε στην ουσία **τα επαγγελματικά ασυμβίβαστα του δικηγορικού επαγγέλματος θα αναιρεθούν στην πράξη, μέσω της σύμπραξης με επαγγελματίες άλλων κλάδων.** Στο παραπάνω παράδειγμα της μεσιτείας, εάν ο δικηγόρος δημιουργήσει γραφείο από κοινού με μεσίτη, θα προσφέρει και δικηγορικές και μεσιτικές υπηρεσίες ταυτόχρονα. Και θα εκτίθεται τότε ο πελάτης του δικηγόρου σε όλους εκείνους τους κινδύνους, από τους οποίους ήθελε να τον προστατέψει ο νομοθέτης, θεσπίζοντας τα δικηγορικά ασυμβίβαστα.

Για όλους του παραπάνω λόγους, πρέπει σε χρόνο που θα κρίνει το Σώμα ως καταλληλότερο, να τροποποιηθούν οι διατάξεις των άρθρων 7,8,32 του Κώδικα Δικηγόρων και να απαγορευθεί ρητά η άσκηση κάθε άλλου επαγγέλματος, εργασίας, υπηρεσίας ή απασχόλησης, δημόσιας ή ιδιωτικής φύσεως, χωρίς αόριστα και ασαφή κριτήρια. Οι τυχόν εξαιρέσεις από το γενικό αυτό κανόνα πρέπει να ορίζονται ρητά, περιοριστικά και με

σαφήνεια στο κείμενο του νόμου, να δικαιολογούνται από εμφανείς λόγους επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος **και σε κάθε περίπτωση, να είναι συναφείς με τη νομική επιστήμη και την άσκηση της δικηγορίας.**

Καταλήγοντας, στις προκλήσεις των καιρών και στις δυσκολίες που τίθενται η απάντηση των Δικηγόρων δεν θα πρέπει να είναι σπασμωδικές κινήσεις που θα οδηγήσουν στην απαξίωση του Δικηγορικού επαγγέλματος με την αβίαστη ελευθεριότητα σε παντός είδους δευτερεύουσα απασχόληση αλλά η επένδυση στο επάγγελμά μας και την επιστήμη μας.

Η άσκηση της δικηγορίας έχει κατεξοχήν χαρακτηριστικά συντηρητικού ανθρώπου ,εμείς δε πληρωνόμαστε να είμαστε πολλές φορές απαισιόδοξοι επιφυλακτικοί και να ακολουθούμε συνήθως την πεπατημένη αποφεύγοντας την παραμικρή πιθανότητα να κάνουμε κάτι λάθος. Ωστόσο θα πρέπει να αλλάζουμε την οπτική γωνία με την οποία βλέπουμε τα πράγματα , όταν όλα γύρω μας αλλάζουν. Να επενδύσουμε στη δουλειά μας με καινοτομία και εμβάθυνση στις νέες προοπτικές του δικηγορικού επαγγέλματος και να διατηρούμε συνεχώς αυξημένα και φιλικά αντανακλαστικά απέναντι στις ανάγκες του πελάτη και τις τάσεις της αγοράς. Με γνώμονα την απόλυτη ευελιξία, θα πρέπει να προσπαθούμε πάντα να προσφέρει νομικές υπηρεσίες υψηλής ποιότητας που παράγουν προστιθέμενη αξία σε αυτούς που μας εμπιστεύονται.

Μόνο έτσι οι Δικηγόροι θα μπορούσαμε να ανταποκριθούμε στον ανταγωνισμό και θα συνεχίσουμε να «πουλάμε» υπηρεσίες που δεν θα μπορεί να διαθέσει κανείς άλλος δίχως να χρειάζεται να αναζητούμε αλλού λύσεις για την επιβίωσή μας.

Γεώργιος Κ. Τσίρης

Δικηγόρος (LLB, MSc)

Αντιπρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Πατρών